

tabula rasa

GEDRAG EN COMMUNICATIE
CONSULTANTS

Brandveilig Leven: De effectiviteit van drie voorlichtingsactiviteiten onderzocht

In opdracht van de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost

Den Haag, mei 2018

Dr. Bert Pol
Sanne Grootveld MA MSc
Laura Detmar MSc

Inhoud

Managementsamenvatting	3
1 Aanleiding en doel onderzoek	6
2 Belangrijkste resultaten effectiviteitsonderzoek	7
2.1 De voorlichtingsproducten zijn effectief	7
2.1.1 <i>Brandveilig wonen</i>	7
2.1.2 <i>Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn</i>	8
2.1.3 <i>Voorlichting over brand</i>	8
2.2 Voorlichtingen niet effectiever indien er een brand in de buurt is geweest ...	9
2.3 In dorpen heerst een grotere sociale cohesie	11
2.4 Andere opvallende resultaten	12
2.4.1 <i>Mannen scoren hoger op brandveiligheidsbewustzijn en brandveiligheid</i> <i>totaal</i>	12
2.4.2 <i>Opvallendheden specifieke vragen</i>	13
3 Advies voorlichtingsproducten	14
3.1 Stimulering opkomst en gebruik voorlichtingsproducten	14
3.2 Aanbevelingen over de voorlichtingsproducten	18
3.2.1 <i>Maak het simpel: bied een handelingsperspectief</i>	18
3.2.2 <i>Extra aandacht voor specifieke onderwerpen</i>	19
4 Verantwoording methode	21
4.1 Experimentele onderzoeksopzet	21
4.2 Bijwonen voorlichtingsproducten	25
5 Literatuur	26
Bijlage II: Uitgebreide onderzoeksresultaten	28
Bijlage III: Vragenlijst	32
Bijlage IV: Meetschalen	35

Managementsamenvatting

Aanleiding en doel onderzoek

- De Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) wil met het programma Brandveilig Leven een drietal doelstellingen bereiken: het brandveiligheidsbewustzijn van burgers verhogen, een permanente gedragsverandering bewerkstelligen en zelfredzaamheid doen toenemen.
- Hiervoor worden zeven voorlichtingsproducten ingezet. Tabula Rasa is gevraagd drie van die producten te testen:
 - *Brandveilig Wonen*. Een woningcheck bij mensen thuis. Voorlichters doorlopen samen met de bewoner het gehele huis en geven persoonlijk advies over eventuele verbeterpunten.
 - *Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn*. Tijdens deze voorlichting worden mensen ingelicht over brandpreventie en hoe te handelen in het geval van brand.
 - *Voorlichting over brand*. Deze voorlichting wordt georganiseerd naar aanleiding van een brand in de directe omgeving van de genodigden. Tijdens de voorlichting wordt tevens stilgestaan bij deze brand. Verder komt de voorlichting grotendeels overeen met de 'Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn'.
- Voor dit onderzoek is allereerst een wetenschappelijk veldexperiment uitgevoerd. Verder hebben we elk van de drie voorlichtingsproducten eenmalig bijgewoond en een Quick Scan van de wetenschappelijke literatuur gedaan.
- Doel van dit onderzoek was het verkrijgen van inzicht in de effectiviteit van de voorlichtingsproducten, zowel uit het oogpunt van verantwoording als van de mogelijkheid om verkregen inzichten te gebruiken voor de doorontwikkeling van de producten.

Resultaten effectiviteitsonderzoek

- Uit het effectiviteitsonderzoek blijkt dat alle producten effectief zijn. Dat wil zeggen dat de groepen die aan een voorlichting of woningcheck hebben deelgenomen, een hogere score op de schalen *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveilig gedrag* hebben behaald dan groepen die daaraan niet hebben deelgenomen. Deze resultaten zijn alle significant; ze kunnen niet aan toeval worden toegeschreven.
- De voorlichtingen blijken niet effectiever indien er een brand in de buurt heeft plaatsgevonden. Mensen die een brand in de buurt hebben gehad, scoren niet beter na het bijwonen van een voorlichting dan mensen die een voorlichting hebben bijgewoond zonder een brand in de buurt te hebben gehad. Wel scoren beide groepen significant beter dan mensen die *wel* een brand in de buurt hebben gehad maar die *niet* naar een voorlichting zijn geweest.
- De opkomst bij 'Voorlichting over brand' is in dorpen groter dan in steden. Dit kan waarschijnlijk worden verklaard door de grotere sociale cohesie in dorpen: mensen delen meer met elkaar en gaan regelmatig naar buurthuizen waar de voorlichtingsbijeenkomsten worden georganiseerd.

- Vrouwen blijken significant lager te scoren op brandveiligheidsbewustzijn en brandveiligheid totaal dan mannen. Dit kan worden verklaard doordat mannen meer affiniteit lijken te hebben met het onderwerp: ze komen vaker naar voorlichtingsbijeenkomsten en zijn in huis vaak degene die bijvoorbeeld gas en elektra regelt.
- Op brandveilig gedrag scoren mannen en vrouwen gelijk. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de vragen over gedrag vaak gingen over gedrag binnen het algemene huishouden, waar bijvoorbeeld ook het hebben van een rookmelder onder valt.
- Tot slot is een opvallend resultaat dat de deelnemers hun rookmelder zeer weinig testen. Dit geldt voor zowel de deelnemers die aan de voorlichtingen of woningchecks hebben deelgenomen als deelnemers die dit niet hebben gedaan. Daarnaast heeft slechts een klein deel van de deelnemers een koolmonoxidemelder in huis: zij geven aan het niet nodig te achten.

Advies producten

- Omdat de producten effectief zijn gebleken, zijn de adviezen voornamelijk gebaseerd op het stimuleren van de opkomst en het versterken van de inhoud van de bijeenkomsten.
- Bij al deze adviezen is het van belang de risicoperceptie van mensen in acht te nemen: hun inschatting van de kans op een woningbrand en de gevolgen daarvan. Bij risicoperceptie is sprake van een optimum: het gecorporeerde risico moet niet te laag, maar ook niet te hoog zijn:
 - Een lage risicoperceptie zorgt vaak voor minder preventiemaatregelen. Mensen zijn doorgaans onrealistisch optimistisch over de kans op een brand, dus het is belangrijk ze te doen inzien dat deze kans wel degelijk aanwezig is.
 - Hoge risicoperceptie zorgt voor een hogere opkomst, maar voor een lagere verwerking van informatie. Sterke emoties (die na een brand vaak opspelen) kunnen het opnemen van informatie namelijk vertroebelen.

1. Stimulering opkomst en gebruik producten

- *Brief aanpassen.* Allereerst raden we aan de brief te personaliseren en in de brief te refereren aan de directe omgeving van de geadresseerde. Mensen blijken ontvankelijker voor informatie die over hun directe omgeving gaat; bovendien voelen mensen zich op die manier persoonlijker aangesproken.
- *Woningcorporaties inzetten als bemiddelaar.* Woningcorporaties kunnen een belangrijke rol spelen bij brandpreventie (zij zorgen bijvoorbeeld vaak voor rookmelders in woningcomplexen). Zij kunnen de bekendheid van de woningchecks vergroten en deelname eraan stimuleren.
- *Aanmeldproces woningcheck vereenvoudigen.* Het aanmeldproces voor de woningcheck is momenteel relatief ingewikkeld, wat mensen kan weerhouden van deelname. Dit kan worden voorkomen door langs de deuren te gaan en mensen persoonlijk te benaderen.
- *Sociale bewijskracht.* Mensen zijn sneller geneigd bepaald gedrag te vertonen als andere mensen dat ook doen, zeker als het om mensen in vergelijkbare omstandigheden gaat. Op deze zogeheten sociale bewijskracht kan worden

ingespeeld door mensen die bijvoorbeeld een woningcheck hebben gehad te vragen een sticker op de deur te plakken, met een tekst als 'Ook wij hebben meegedaan aan de woningcheck Brandveilig Wonen van de brandweer.' Om mensen ertoe aan te zetten deze stickers op te hangen, kan het helpen een prijsvraag uit te schrijven.

2. *Inhoudelijk advies*

- *Bied een handelingsperspectief.* Mensen scoren doorgaans hoger op *brandveiligheidsbewustzijn* dan op *brandveilig gedrag*. Ondanks hun kennis over gevaar, gaan ze dus nog niet altijd over tot het gewenste gedrag. Het kan helpen mensen een handelingsperspectief te geven:
 - Door in de voorlichting een 'casushuis' te bespreken waar deelnemers al vertellend doorheen geleid worden (*storytelling*), beklijft de informatie beter.
 - Ook visuele informatie helpt mensen dingen beter te onthouden.
 - Je kunt mensen ook een concreet handelingsperspectief bieden door één duidelijke checklist mee te geven waarop de belangrijkste acties staan.
 - Op deze checklist staan idealiter ook contactgegevens van voorlichters of de brandweer, zodat mensen met vragen achteraf nog contact op kunnen nemen.
- *Extra aandacht voor specifieke onderwerpen.*
 - Allereerst blijkt het brandveiligheidsbewustzijn van vrouwen lager dan dat van mannen. Daarom is het raadzaam tijdens de woningcheck en de voorlichtingen te benadrukken dat het belangrijk is dat iedereen in het huishouden bepaalde kennis heeft. Het belang hiervan kan worden geïllustreerd door gebruik van voorbeelden.
 - Daarnaast blijkt slechts een klein deel van de deelnemers zijn rookmelder te testen. Een tweetal manieren waarop testgedrag gestimuleerd kan worden:
 - Het juiste voorbeeld geven door in een voorlichting te laten zien hoe de rookmelder getest kan worden.
 - Mensen stimuleren implementatie-intenties in te zetten. Deze worden geformuleerd in de vorm 'Wanneer situatie X zich voordoet, vertoon ik gedrag Y'. In dit geval is dat bijvoorbeeld: 'Wanneer het luchtalarm afgaat, test ik mijn rookmelder'.
 - Een derde manier om mensen te stimuleren hun rookmelder te testen, is door ze een reminder of pushbericht te sturen (Cole-Lewis & Kershaw, 2010).

1 Aanleiding en doel onderzoek

- Minder branden, minder slachtoffers en minder schade bij branden. Dat is waar de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) met het programma Brandveilig Leven naar streeft. De centrale doelstelling tot 2018 is het verhogen van brandveiligheidsbewustzijn van burgers, een permanente gedragsverandering en toegenomen zelfredzaamheid. Om dit te bereiken worden zeven voorlichtingsproducten ingezet.
- In dit onderzoek zijn drie voorlichtingsproducten onder de loep genomen, te weten:
 - Brandveilig wonen;
 - Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn;
 - Voorlichting over brand.

Effectiviteit voorlichtingsproducten

- Tot op heden was niet gemeten of de voorlichtingsproducten effectief zijn in het bewerkstelligen van de voorgenoemde doelstellingen. Het huidige onderzoek geeft antwoord op de volgende vragen van de VRBZO:
 - Hoe effectief zijn de voorlichtingsproducten 'Brandveilig wonen', 'Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn', en 'Voorlichting over brand' in het vergroten van *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveilig gedrag*?
 - Is 'Voorlichting over brand' effectiever (in de zin van het vergroten van *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveilig gedrag*), indien ze plaatsvindt net nadat er een brand in de buurt geweest is?
 - Is er een verklaring voor waarom de opkomst bij 'Voorlichting over brand' in dorpen vaak een stuk groter is dan in steden?
- Voor het beantwoorden van deze vragen hebben we een wetenschappelijk veldexperiment opgezet. Twee groepen zijn met elkaar te vergelijken:
 - Een groep die deelnam aan één van de drie voorlichtingsproducten (experimentele groep);
 - Een groep die niet deelnam aan één van de drie voorlichtingsproducten, maar die wel uit dezelfde woonplaats afkomstig was als de bovengenoemde groep (controlegroep).

Advies verbetering voorlichtingsproducten

- Het inzicht in de effectiviteit van de voorlichtingsproducten wordt gebruikt voor doorontwikkeling van de drie voorlichtingsproducten omwille van het waar mogelijk verder verhogen van *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveilig gedrag* van burgers.

2 Belangrijkste resultaten effectiviteitsonderzoek

2.1 De voorlichtingsproducten zijn effectief

De voorlichtingsproducten 'Brandveilig wonen', 'Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn' en 'Voorlichting over brand' zijn effectief in het vergroten van brandveiligheidsbewustzijn en brandveilig gedrag

- Na het bijwonen van een voorlichting of het ondergaan van een woningcheck hebben deelnemers een hoger niveau van *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveilig gedrag* dan mensen die niet aan deze voorlichtingsproducten hebben deelgenomen. Dit geldt ook voor *brandveiligheid totaal*, de twee schalen samen.
 - Dit is te zien aan de hogere gemiddelde score op de vragenlijsten van de experimentele groepen in vergelijking tot de controlegroepen.
 - Uit de statistische analyse blijkt dat deze verschillen voor alle voorlichtingsproducten significant zijn. Dat wil zeggen dat deze verschillen niet aan toeval toe te schrijven zijn.
- Dit betekent dat alle drie de voorlichtingsproducten effectief zijn in het verhogen van *brandveiligheidsbewustzijn*, *brandveilig gedrag* en *brandveiligheid totaal*.
- Hieronder zijn de resultaten weergegeven per voorlichtingsproduct.
 - De resultaten zijn uitgedrukt in percentages, op een schaal van 1 tot 100. Deze percentages geven aan hoeveel procent van het totale aantal behaalbare punten is gehaald. Hoe hoger het percentage, hoe beter de score.
 - We maken onderscheid tussen een score op *brandveiligheidsbewustzijn*, *brandveilig gedrag* en *brandveiligheid totaal*.

2.1.1 Brandveilig wonen

	Brandveilig gedrag	Brandveiligheidsbewustzijn	Brandveiligheid totaal
Experimentele groep	74.1%	76.6%	75.4%
Controlegroep	67.0%	63.5%	64.9%

- In bovenstaande tabel is te zien dat de experimentele groep hoger scoort dan de controlegroep op alle drie de schalen. Mensen die hebben deelgenomen aan de woningcheck, scoren gemiddeld hoger op *brandveilig gedrag*, *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal*, dan mensen die niet hebben deelgenomen aan de woningcheck.

- De woningcheck is dus effectief. In statistische termen staat dit effect bekend als gemiddeld (voor *brandveilig gedrag*) en gemiddeld-groot (voor *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal*) (Field, 2009).

2.1.2 Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn

	Brandveilig gedrag	Brandveiligheidsbewustzijn	Brandveiligheid totaal
Experimentele groep	68.3%	70.0%	69.3%
Controlegroep	62.4%	61.9%	61.8%

- In bovenstaande tabel is te zien dat de experimentele groep hoger scoort dan de controlegroep op alle drie de schalen. Mensen die de algemene voorlichting hebben bijgewoond, scoren gemiddeld hoger op *brandveilig gedrag*, *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal*, dan mensen die de voorlichting niet hebben bijgewoond.
- De algemene voorlichting is dus effectief. In statistische termen staat dit effect bekend als klein-gemiddeld (voor *brandveilig gedrag* en *brandveiligheidsbewustzijn*) en gemiddeld (voor *brandveiligheid totaal*) (Field, 2009).

2.1.3 Voorlichting over brand

	Brandveilig gedrag	Brandveiligheidsbewustzijn	Brandveiligheid totaal
Experimentele groep	68.4%	73.8%	71.5%
Controlegroep	61.4%	59.3%	60.0%

- In bovenstaande tabel is te zien dat de experimentele groep hoger scoort dan de controlegroep op alle drie de schalen. Mensen die de voorlichting over brand hebben bijgewoond, scoren gemiddeld hoger op *brandveilig gedrag*, *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal*, dan mensen die de voorlichting niet hebben bijgewoond.
- De voorlichting over brand is dus effectief. In statistische termen staat dit effect bekend als klein-gemiddeld (voor *brandveilig gedrag*) en groot (voor *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal*) (Field, 2009).

2.2 Voorlichtingen niet effectiever indien er een brand in de buurt is geweest

- Om de vraag 'Is *Voorlichting over brand* effectiever net nadat er een brand in de buurt heeft plaatsgevonden?' te kunnen beantwoorden, hebben we drie groepen met elkaar vergeleken:
 - Groep A: *zowel* voorlichting *als* recentelijk brand in de buurt;
 - Groep B: *wel* voorlichting, *niet* recentelijk brand in de buurt;
 - Groep C: *geen* voorlichting, *wel* recentelijk brand in de buurt.
- Onder 'recentelijke branden' hebben we alle branden van minder dan een jaar geleden gerekend.
- Groep A bestaat uit deelnemers aan beide voorlichtingen die *wel* een brand in de buurt hebben gehad. Dit betreft dus de experimentele groep van 'Voorlichting na brand' én het deel van de experimentele groep 'Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn', bij wie recentelijk een brand in de buurt heeft plaatsgevonden. De totale groep bestaat uit 78 deelnemers.
- Groep B bestaat uit deelnemers aan beide voorlichtingen die *geen* brand in de buurt hebben gehad. Dit betreft dus het deel van de 'Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn' bij wie *niet* recentelijk een brand in de buurt is geweest. Deze groep bestaat uit 50 deelnemers.
- Groep C bestaat uit deelnemers van de controlegroepen (van alle drie de voorlichtingsproducten) die *wel* recentelijk een brand in de buurt hebben gehad. Dit betreft in totaal 71 deelnemers.

	Brandveilig gedrag	Brandveiligheidsbewustzijn	Brandveiligheid totaal
Groep A: Wel voorlichting, wel brand	68.3%	73.1%	71.0%
Groep B: Wel voorlichting, geen brand	68.4%	70.1%	69.3%
Groep C: Geen voorlichting, wel brand	61.4%	59.7%	60.3%

- In bovenstaande tabel is te zien dat de groepen die *wel* de voorlichting hebben bijgewoond (groep A en B) op alle schalen gemiddeld beter scoren dan de groep die *niet* heeft gedaan (groep C). Deze verschillen zijn significant. Dit gegeven is overeenkomstig met onze eerdere bevindingen over de effectiviteit van de voorlichtingen.
- De groepen die een voorlichting hebben bijgewoond (A en B) blijken op alle drie de schalen gelijk te scoren: ze verschillen *niet* significant van elkaar. Dit houdt in dat een voorlichting na brand even effectief is in het stimuleren van *brandveilig gedrag*, *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal* als een voorlichting die niet na een brand plaatsvindt. De scores van groep A en B

verschillen zo weinig van elkaar dat dit mogelijkwijs aan toeval toe te schrijven valt.

- Allereerst betekent dit minieme verschil dat beide voorlichtingen zeer effectief zijn, ongeacht of er wel of geen brand in de buurt is geweest.
- Een mogelijke verklaring voor het feit dat een recentelijke brand geen versterkend effect heeft, is dat men direct na de brand sterke emoties ervaart. Daardoor zijn mensen wellicht eerder geneigd om de voorlichting bij te wonen, maar zijn ze niet in staat de informatie die op de voorlichting gegeven wordt beter (dan gewoonlijk) in zich op te nemen (Peters, Ruiters & Kok, 2013; Pol & Swankhuisen, 2013).
- Tijdens het bijwonen van een 'Voorlichting na brand' viel op dat de focus met name lag op de afgelopen brand in plaats van de preventie van eventuele toekomstige branden. Het gegeven dat ruim drie kwartier aan de afgelopen brand werd besteed, illustreert de behoefte van de aanwezigen om zich uit te spreken over de brand.

2.3 In dorpen heerst een grotere sociale cohesie

- Het verschil in opkomst tussen dorpen en steden bij 'Voorlichting over brand' kan mogelijk verklaard worden door het verschil in sociale cohesie tussen steden en dorpen. Literatuur bevestigt dat er in dorpen veelvuldigere en sterkere banden bestaan tussen inwoners dan in steden. In dorpen dragen de lokaliteit, het nauwe verwantschap en de invloed van lokale initiatieven en/of de kerk bij aan een sterkere sociale controle (Beggs, Haines, & Hurlbert, 1996; Ziersch et al., 2009).
- Dit kan op verschillende manieren bijdragen aan een hogere opkomst bij de 'Voorlichting over brand' in dorpen. Buren in dorpen zijn wellicht meer geneigd informatie te delen over de recente brand, elkaar uit te nodigen voor de voorlichting en zelfs sociale druk uit te oefenen om elkaar ervan te overtuigen de voorlichting te bezoeken.
- Uit de literatuur blijkt dat in dorpen meer sociale cohesie heerst dan in steden. Deze verklaring wordt tevens bevestigd door onze bevindingen: voorlichtingen blijken vaak te worden georganiseerd in buurthuizen, waar mensen toch al geregeld naartoe gaan. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de 'Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn' die we bijgewoond hebben. De brandweervrouw die de presentatie gaf woonde in het bewuste dorp, en gaf deze voorlichting op de vaste informatieavond in het plaatselijke buurthuis.

2.4 Andere opvallende resultaten

2.4.1 Mannen scoren hoger op brandveiligheidsbewustzijn en brandveiligheid totaal

- Tijdens de interviews viel het op dat vrouwelijke deelnemers regelmatig verwezen naar hun man. Zij gaven aan minder verstand te hebben van brandveiligheid en dat hun partner gewoonlijk de zaken omtrent bijvoorbeeld gas en elektra regelt.

	Brandveilig gedrag		Brandveiligheidsbewustzijn		Brandveilig totaal	
	M	V	M	V	M	V
Experimentele groep	70.9%	69.3%	75.3%	70.7%	73.4%	70.0%
Controlegroep	64.4%	62.8%	65.5%	57.4%	64.9%	59.4%

- In de bovenstaande tabel is te zien dat mannen hoger scoren dan vrouwen op alle schalen. Voor *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal* blijken deze verschillen significant. Voor *brandveilig gedrag* is dit verschil klein en niet significant, dus mogelijk aan toeval toe te schrijven. Vrouwen zijn zich dus minder bewust van brandveiligheid, maar vertonen niet per se ander gedrag dan mannen.
- Mogelijk speelt hierbij een rol dat veel vragen over *brandveilig gedrag* het algemene huishouden betreffen, en niet het specifieke gedrag van de deelnemer zelf. Vrouwen scoorden bijvoorbeeld ook punten op *brandveilig gedrag* wanneer er in huis een rook- of koolmonoxidemelder aanwezig was, ook indien zij deze niet zelf hadden opgehangen.
- Een mogelijke verklaring voor het verschil tussen de geslachten is dat mannen doorgaans meer betrokken zijn bij brandveiligheidsonderwerpen dan vrouwen. Dit is terug te zien in de opkomstcijfers: 113 mannen versus 78 vrouwen namen deel aan de voorlichtingsproducten.
 - De voorlichtingsproducten zijn echter voor zowel mannen als vrouwen effectief. In de bovenstaande tabel is te zien dat beide geslachten hoger scoren in de experimentele groepen dan in de controlegroepen.
 - Vrouwen hebben hierbij alleen een lager instapniveau dan mannen. Hun kennisniveau is lager voorafgaand aan deelname aan een van de voorlichtingsproducten, en dit blijft ook na de voorlichting het geval.
- Hier kan tijdens de voorlichting of de woningcheck op worden ingespeeld. Bijvoorbeeld door er rekening mee te houden dat bepaalde feiten voor vrouwen wellicht minder vanzelfsprekend zijn dan voor mannen.

2.4.2 Opvallendheden specifieke vragen

- We hebben niet alleen gekeken naar totaalscores, maar ook naar de scores per vraag. Hierbij vielen een aantal zaken op:
 - Bij de vragen over rookmelders, blijkt dat de experimentele groep vaker een rookmelder heeft en deze vaker test. De frequentie van het testen blijkt echter bij beide groepen laag: van de experimentele groep test slechts 26% van de deelnemers met een rookmelder deze maandelijks; van de controlegroep is dit 13%.
 - Ondanks dat het gevaar van koolmonoxide bij het merendeel van de deelnemers bekend is, geeft maar 31% van de experimentele groep aan een koolmonoxidemelder in huis te hebben (en 16% van de controlegroep). Tijdens de interviews gaven vele deelnemers aan dat ze een koolmonoxidemelder niet nodig achtten. Hier valt dus winst te behalen.
 - De deelnemers zijn zich over het algemeen slecht bewust van brandveiligheidsredenen om de cv-ketel of geiser/boiler te laten controleren door een vakman. Van de experimentele groep geeft slechts 33% een juiste reden op; bij de controlegroep is dit 24%. Desondanks laat vrijwel iedereen dit wel jaarlijks of om de twee jaar doen.

3 Advies voorlichtingsproducten

- Dit onderzoek bestond uit drie componenten. De eerste component betrof het effectiviteitsonderzoek voor de drie voorlichtingsproducten. Daarnaast hebben we de voorlichtingsproducten 'Brandveilig Wonen', 'Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn' en 'Voorlichting over brand' een keer bijgewoond, waar we tevens met voorlichters en bezoekers hebben gesproken. Tot slot hebben we een Quick Scan gedaan van de wetenschappelijke literatuur over brandveiligheid en gerelateerde thema's. Op basis van deze drie methoden hebben we gekeken voor welke elementen van de drie (al succesvolle) voorlichtingsproducten nog winst te behalen valt.
- Uit het effectiviteitsonderzoek is gebleken dat de voorlichtingsproducten effectief zijn. Daarom focussen we in ons advies op de bekendheid en het gebruik van de voorlichtingsproducten. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat zoveel mogelijk mensen profijt hebben van de positieve effecten van de voorlichtingsproducten?
- Daarnaast geven we advies over inhoudelijke aspecten van de voorlichtingsproducten om de positieve effecten verder te versterken.

3.1 Stimulering opkomst en gebruik voorlichtingsproducten

- Uit het effectiviteitsonderzoek is gebleken dat alle voorlichtingsproducten zeer effectief zijn. Het belang van de voorlichtingsproducten van Brandveilig Leven is dan ook duidelijk: het helpt mensen met het voorkomen van en anticiperen op een eventuele brand.
- Op niet alle voorlichtingen komen veel mensen af: er zijn gemiddeld twintig aanwezigen. Voor de 'Voorlichting na brand' betekent dit doorgaans dat het merendeel van de aangeschrevenen niet komt opdagen.
- Daarnaast wekten de interviews het vermoeden dat deelnemers aan de woningcheck en de voorlichtingen al meer betrokken zijn bij het onderwerp brand. We geven een aantal opties voor tools die ingezet kunnen worden bij de werving voor de voorlichtingen en de woningcheck, zodat ook mensen die minder ingewijd zijn in het onderwerp gemotiveerder zijn om de voorlichtingen en woningcheck bij te wonen.

Brief aanpassen

- *Brief personaliseren.* De uitnodigingsbrief voor de 'Voorlichting over brand' is vrij generiek geformuleerd. De brief is bijvoorbeeld niet gericht aan bewoners van het specifieke adres. Om mensen zich meer aangesproken te laten voelen, is

het wenselijk de brief aan mensen persoonlijk te adresseren (Andreasen, 1970; Garner, 2005).

- *In brief refereren aan nabije omgeving.* Mensen blijken bovendien een stuk ontvankelijker voor informatie die over hun nabije omgeving gaat (Vollaard, 2014; Weinstein, 1989b). Wanneer in de brief wordt gerefereerd aan een brand in de directe omgeving van de geadresseerden, is de kans dus groter dat ze de voorlichting zullen bijwonen. Bijvoorbeeld door een zin als: 'Bij u om de hoek, in de Philiteaan, heeft op 5 februari j.l. een brand gewoed'. Op die manier is de kans ook kleiner dat mensen denken dat het gaat om bijvoorbeeld een reclame-uiting (zoals we weleens hebben terug gehoord in de interviews).

Woningcorporaties inzetten als bemiddelaar

- Woningcorporaties spelen voor veel huurders een grote rol in brandpreventie. Zij zijn meestal de partij die rookmelders levert en die zorgt voor de jaarlijkse controle van onder anderen de cv-ketel. Via de corporaties zou dus op vrij eenvoudige wijze de bekendheid van bijvoorbeeld de woningcheck vergroot kunnen worden. Zeker voor ouderen, die misschien iets minder eenvoudig zelf een bezoek regelen, zou dit uitkomst kunnen bieden.

Aanmeldproces woningcheck vereenvoudigen

- Tijdens het bijwonen van de woningcheck hoorden we dat het aanmeldproces voor deze check een aantal verschillende stappen inhoudt: men ontvangt een brief waarop uit eigen initiatief gereageerd moet worden, om vervolgens een afspraak te kunnen maken. Een dergelijke relatief ingewikkelde procedure kan mensen ervan weerhouden de woningcheck aan te vragen. Het vereenvoudigen van de procedure kan dit voorkomen. In een nabij gelegen dorp bleken voorlichters langs de deuren te gaan, om ter plekke een afspraak te maken voor de check. Een arbeidsintensieve, maar kansrijke methode (Pol, & Swankhuisen, 2013).
- Het achterliggende principe van deze methodiek hierbij is *commitment en consistentie*: mensen zijn geneigd zich te houden aan iets dat ze openlijk (aan anderen) hebben uitgesproken (Cialdini, 2006).

Sociale bewijskracht

- Mensen zijn sneller geneigd bepaald gedrag te vertonen, als andere mensen dit gedrag ook vertonen (Cialdini, 2006). Dit principe heet sociale bewijskracht. Als veel mensen iets doen, zo gaat de onbewuste redenering, dan zal het wel relevant, goed of verstandig zijn dit gedrag te vertonen. Deze bewijskracht kan ook worden ingezet bij het afnemen van de Brandveilig Leven-producten. 'Als veel mensen een woningcheck laten uitvoeren, dan is het vast nuttig.'
- Na afloop van een woningcheck of voorlichting kunnen bijvoorbeeld stickers of sleutelhangers uitgedeeld worden. Voorbeelden van teksten op deze gadgets die inspelen op sociale bewijskracht:

- '90%¹ van de mensen in Asten heeft een goed werkende rookmelder in huis.'
- 'Ook wij hebben meegedaan aan de brandveiligheidscheck van de brandweer.'
- Als veel mensen deze stickers ophangen, wordt het normaal om bezig te zijn met brandveiligheid; het wordt de sociale *norm*. Idealiter gaan de teksten over de nabije omgeving van de bewoners (mits hier gegevens over beschikbaar zijn). Dus niet '..% van de mensen heeft een rookmelder in huis' maar '...% van de mensen in Asten heeft een rookmelder in huis'.
- Om mensen te stimuleren deze stickers ook daadwerkelijk op te hangen, kan een prijsvraag worden uitgeschreven. Onder alle mensen die een sticker opplakken, wordt een mooie prijs verloot.

¹ Dit is een hypothetisch percentage. Deze variant is uiteraard voornamelijk interessant als er daadwerkelijk gemeten percentages beschikbaar zijn.

Risicoperceptie en onrealistisch optimisme

- Een belangrijke factor om in acht te nemen bij zowel de werving van deelnemers als de inhoud van de voorlichtingsproducten, is de risicoperceptie van mensen. Risicoperceptie is de beoordeling van mensen over de kans dat hen iets overkomt en de ernst van de gevolgen daarvan, in dit geval een woningbrand.
- De risicoperceptie van een woningbrand blijkt vaak laag te zijn (Ruiter, et al., 2014). Het is daarom van belang mensen te doen inzien dat ze kwetsbaar zijn voor risico's als brand, ook bij hen thuis. Mensen met een hogere risicoperceptie hebben namelijk meer motivatie om preventieve maatregelen te nemen (Gutteling, Terpstra & Kerstholt, 2015). Wel moeten ze daarbij het gevoel hebben hier ook zelf toe in staat te zijn.
- Er zijn twee momenten waarop mensen doorgaans preventiemaatregelen nemen en voorlichtingen bijwonen. Dit is het geval bij persoonlijk slachtofferschap of slachtofferschap in de fysieke of sociale omgeving (Vollaard, 2014; Weinstein, 1989b). In die gevallen is hun risicoperceptie namelijk het hoogst: het is henzelf overkomen of ze hebben het zien gebeuren in hun directe omgeving.
- Bij risicoperceptie is er sprake van een optimum. De risicoperceptie moet niet te hoog zijn, maar ook niet te laag. Dit wordt in onderstaande tekst verder toegelicht.

Hoge risicoperceptie zorgt voor hogere opkomst maar lagere verwerking informatie

- Het is aannemelijk dat de risicoperceptie van mensen bij wie net een brand in de buurt is geweest hoger ligt dan bij mensen die niet direct een brand in de buurt hebben gehad. Zij zijn zich bewust van het feit dat dit soort dingen in hun directe omgeving gebeuren. De opkomst bij de 'Voorlichting over brand' kan daardoor hoger liggen.
- Dat wil echter niet zeggen dat deze groep mensen meer aandacht heeft voor de voorlichting. Tijdens de 'Voorlichting over brand' die wij hebben bijgewoond, bleken mensen erg geneigd hun emoties te spuien, ervaringen te delen en vragen te stellen over de brand. De voorlichting die wij bijwoonden ging dan ook de eerste drie kwartier over de brand.
- Het is daarom raadzaam om bij deze voorlichting niet te veel te focussen op preventie: wanneer mensen volledig in hun emoties opgaan, slaan ze nieuwe informatie minder makkelijk op (Peters, Ruiter & Kok, 2013; Pol & Swankhuisen, 2013). Door ze iets mee te geven (bijvoorbeeld een checklist, zie 3.2.1) kunnen mensen op een later moment alsnog de benodigde informatie tot zich nemen.

Te lage risicoperceptie zorgt voor minder preventiemaatregelen

- Mensen zijn geneigd onrealistisch optimistisch te zijn over de kans op brand in hun huis (Weinstein, 1989a). Dit is aannemelijk voor aanwezigen bij een algemene voorlichting, die niet onlangs een brand in hun buurt hebben gehad, en bij wie de risicoperceptie waarschijnlijk niet hoog is. Zo gaven mensen tijdens de interviews bijvoorbeeld weleens aan geen afspraken te hebben gemaakt met hun medebewoners over vluchtroutes, taakverdeling en ontmoetingsplek bij brand, omdat 'ze geen brand verwachten', of 'hun huis al erg veilig is'.
- Dit denkpatroon kan worden doorbroken door duidelijk te maken dat woningbrand wel degelijk een realistisch gevaar is. In de bijgewoonde voorlichting werd dit al eens gedaan, toen een voorlichtster aangaf dat ze zelf ook weleens met een woningbrand te maken had gehad. Het gegeven dat zelfs brandweerlieden - professionals - met woningbrand geconfronteerd worden, kan de ogen openen.

3.2 Aanbevelingen over de voorlichtingsproducten

- Uit zowel het effectonderzoek als het bijwonen van de voorlichtingsproducten blijkt dat zowel de voorlichtingen als de woningcheck goed in elkaar zitten. Een zeer positief aspect van de voorlichting is bijvoorbeeld het interactieve karakter ervan. In een interactieve setting waar mensen niet enkel passief aan het luisteren zijn, maar ook actief vragen moeten beantwoorden, beklijft de informatie beter (Muijs & Reynolds, 2017).
- In deze paragraaf geven we een aantal inzichten en adviezen die de positieve aspecten nog verder kunnen versterken. We geven concrete adviezen over een aantal inhoudelijke aspecten van de voorlichting (en in mindere mate de woningcheck).

3.2.1 Maak het simpel: bied een handelingsperspectief

- Uit het effectiviteitsonderzoek blijkt dat de deelnemers aan de drie Brandveilig Leven-producten op bepaalde vragen over het algemeen vaak laag scoren. Deze vragen vielen allen onder *brandveilig gedrag*. Als we kijken naar de gemiddeldes van zowel de controlegroep als de experimentele groep, zien we dat op *brandveilig gedrag* ook vaak iets lager wordt gescoord dan op *brandveiligheidsbewustzijn*. Hoewel mensen dus voor ogen hebben waar de gevaren schuilen, gaan ze nog niet altijd over tot concreet gedrag, zoals het testen van een rookmelder (zie ook het kader over risicoperceptie).
- Een mogelijke verklaring daarvoor is de zeer menselijke neiging tot uitstelgedrag in situaties waar geen directe sanctie staat op het uitstellen van de handeling (Vollaard 2010). Een oplossing kan zijn het voor mensen *eenvoudiger* te maken dit soort handelingen toch te verrichten. Dit kun je doen door het bieden van een handelingsperspectief.

Casus in voorlichting

- Allereerst kan het helpen om tijdens de ‘Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn’ en ‘Voorlichting over brand’ een ‘casushuis’ als voorbeeld te nemen. Op deze manier kunnen mensen in de voorlichting als het ware meegenomen worden door het huis, en zien ze precies op welke plekken ze bepaalde acties moeten ondernemen.
- Het vertellen van een verhaal (*storytelling*) aan de hand van een casus leidt tot het beter onthouden van de gegeven informatie, doordat ontvangers meegesleept worden in het verhaal en de verbeelding. Bovendien weerhoudt het ze ervan (tegen)argumenten en overwegingen te bedenken (Escalas, 2006). Een ander positief effect is identificatie met de hoofdpersoon: het maakt daardoor meer indruk en wordt beter onthouden. Hierdoor is het vertellen van een verhaal in plaats van het feitelijk presenteren van informatie een effectieve tool voor gedragsverandering.

- Daarnaast is visuele informatie beter te onthouden dan enkele feiten op sheets (Murre, et al., 2013). Naast het gebruik van een casus zijn bijvoorbeeld filmpjes een goede manier om visuele informatie in te zetten.

Checklist meegeven

- Om mensen ertoe aan te zetten na afloop van de voorlichting daadwerkelijk met preventie aan de slag te gaan, is het van belang dat ze een handelingsperspectief hebben (Ruiter et al., 2014). Wat kunnen ze *concreet* doen als ze thuis komen? Een dergelijke handelingsperspectief kan gefaciliteerd worden door mensen na afloop van de bijeenkomst een *checklist* mee te geven. Welke handelingen moet je hebben verricht om je huis brandveilig te maken?
- Deze handelingen worden op dit moment wel gegeven, maar enkel in de vorm van een grote stapel folders. Hoewel het stuk voor stuk heldere folders zijn, sommigen zelfs voorzien van een checklist, is het een overweldigende hoeveelheid. Het is voor mensen een vrij grote stap om deze stuk voor stuk door te spitten, laat staan om er acties uit te halen. Een korte checklist is eenvoudiger te verwerken en daarmee een minder grote drempel.
- Bovendien is het van belang de checklist niet alleen op een tafel te presenteren, maar actief mee te geven aan de aanwezigen. Bijvoorbeeld door voorafgaand aan de voorlichting op alle stoelen een exemplaar te leggen of elke deelnemer een exemplaar in handen te geven bij vertrek.

Contactgegevens uitwerken

- Het is wenselijk om op een dergelijk formulier ook contactgegevens van de voorlichters of de brandweer op te nemen. Zo kunnen mensen eventuele vragen die thuis nog opkomen alsnog stellen.
- Dit geldt zeker in het geval van de voorlichting na brand, waar mensen tijdens de bijeenkomst veel bezig zijn met de emoties die opkomen bij de afgelopen brand (zie kader over risicoperceptie).

3.2.2 Extra aandacht voor specifieke onderwerpen

Zelfredzaamheid vrouwen

- Uit de statistische analyse werd duidelijk dat *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal* bij vrouwen lager ligt dan bij mannen. Daarnaast kwam uit de interviews naar voren dat vrouwen verschillende taken die met brandpreventie te maken hebben, vaak een mannenaangelegenheid vinden.
 - Op de vragen over gas- en elektra-aansluiting, antwoorden vrouwen vaak “dat is een taak van mijn man”, of “dat weet ik niet, maar mijn man weet dat wel”.
- Dit onderwerp verdient extra aandacht in de voorlichtingen en de woningcheck. Maak duidelijk dat het belangrijk is dat iedereen bepaalde kennis heeft, en dat het niet genoeg is dat één iemand in het huishouden alles weet. Illustreer dit

aan de hand van een voorbeeld: bijv. Als een vrouw alleen thuis is en ze ruikt gas, is het belangrijk dat ze weet hoe ze het gas kan afsluiten.

Testen rookmelder en koolmonoxidemelder

- Het aantal deelnemers aan het effectiviteitsonderzoek dat regelmatig de rookmelder controleert, is zeer laag: 26% van de deelnemers in de experimentele groep test de rookmelder maandelijks; van de controlegroep is dit slechts 13%. Een aantal manieren om het testgedrag te stimuleren:
 - *Visualiseren/juiste voorbeeld geven.* Visuele informatie is beter te onthouden dan enkele feiten op sheets (Murre et al., 2013). Dit geldt ook voor het testen van de rookmelder. Het is uiterst eenvoudig om tijdens een voorlichting het juiste voorbeeldgedrag te vertonen, waardoor mensen eerder geneigd zijn dit gedrag over te nemen (Bandura, 1986; Lockwood, Jordan, Kunda, 2002). Niemand die vervolgens vergeet hoeveel geluid een goedwerkende rookmelder hoort te produceren.
 - *Implementatie-intenties.* Vaak hebben mensen de beste voornemens, maar lukt het ze niet om deze in de praktijk te brengen. Tijdens de voorlichting bedenken ze misschien dat het belangrijk is om de rookmelder te testen, maar eenmaal thuis vergeten ze dit. Het opstellen van zogeheten 'implementatie-intenties' kan hierbij uitkomst bieden (Gollwitzer, 1999). Implementatie-intenties worden als volgt geformuleerd: "Wanneer situatie X zich voordoet, vertoon ik gedrag Y". Stimuleer deelnemers om specifieke implementatie-intenties op te stellen zoals: "Wanneer het luchtalarm afgaat, test ik mijn rook- en koolmonoxidemelder".
 - *Pushberichten op de telefoon.* Gedrag dreigt weer weg te zakken als het niet herhaaldelijk wordt geactiveerd. Een manier om dat te voorkomen, is mensen een reminder of pushbericht te sturen en hen er daarin aan te herinneren dat het weer tijd is om hun rookmelder te testen (Cole-Lewis & Kershaw, 2010). Tijdens de woningcheck laten mensen hun nummer achter. Op dit moment kan ze gevraagd worden of ze bijvoorbeeld eens per jaar een pushbericht op hun telefoon willen ontvangen, waarin ze eraan herinnerd worden hun rookmelder te controleren.

4 Verantwoording methode

4.1 Experimentele onderzoeksopzet

- Om de effectiviteit van de voorlichtingsproducten ‘Brandveilig wonen’, ‘Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn’, en ‘Voorlichting over brand’ te bepalen, hebben we gebruik gemaakt van een experimentele onderzoeksopzet. Op basis van deze methodiek kan je de meest valide uitspraken doen over de effectiviteit van de voorlichtingsproducten.
- We hebben steeds twee verschillende groepen met elkaar vergeleken:
 - Een groep mensen die een bepaald voorlichtingsproduct wel heeft bijgewoond (de experimentele groep) en een groep mensen die dit voorlichtingsproduct niet heeft bijgewoond (de controlegroep).
 - Het enige verschil tussen de twee groepen is dus het wel of niet deelnemen aan één van de drie voorlichtingsproducten.
- Twee weken nadat de experimentele groep het desbetreffende voorlichtingsproduct had bijgewoond, hebben we bij de experimentele en de controlegroep *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveilig gedrag* gemeten via telefonische interviews.
- Door het onderzoek op deze manier in te richten, kunnen eventuele veranderingen in het *brandveilig gedrag* of *brandveiligheidsbewustzijn* daadwerkelijk toegeschreven worden aan de effectieve inzet van het voorlichtingsproduct. Als de experimentele groep twee weken na de voorlichting zeer *brandveilig gedrag* vertoont, terwijl dit voor de controlegroep op datzelfde moment in veel mindere mate geldt, kunnen we met een grote mate van waarschijnlijkheid concluderen dat dit door de voorlichting komt.

Deelnemers

- In totaal hebben er 382 mensen deelgenomen aan het onderzoek. Op basis van statistische *power* was het streven 384 totaal – 64 deelnemers per voorlichtingsproduct per groep. Uiteindelijk zijn er twee deelnemers afgevallen: de laatste deelnemer aan de woningcheck bleek niet meer bereikbaar; bij een andere deelnemer aan de controlegroep van de voorlichting over brand bleken niet alle antwoorden doorgekomen. Hieronder staat een overzicht van het aantal deelnemers per groep per voorlichtingsproduct:

	Brandveilig wonen	Algemene voorlichting	Voorlichting over brand
Experimentele groep	63	64	64
Controlegroep	64	64	63

- De experimentele en controlegroep zijn gelijk gehouden op woonplaats. Dat wil zeggen dat voor elke deelnemer van de experimentele groep uit Asten, er een deelnemer van de controlegroep uit Asten is.
- De ‘Voorlichting over brand’ werd aangekondigd in een brief die werd verstuurd naar mensen die in de buurt van de brand woonden. De controlegroep bestond uit mensen die *wel* een uitnodigingsbrief hadden ontvangen maar die *niet* naar de voorlichting waren geweest.
- Van de 382 deelnemers waren er 211 man en 171 vrouw. Er waren dus in totaal 40 meer mannen dan vrouwen. In de onderstaande tabel is het aantal mannen en vrouwen weergegeven per voorlichtingsproduct per groep:

	Brandveilig wonen		Algemene voorlichting		Voorlichting over brand		Totaal	
	M	V	M	V	M	V	M	V
Experimentele groep	33	30	44	20	36	28	113	78
Controlegroep	37	27	31	33	30	33	98	93
Totaal	70	57	75	53	66	61	211	171

- Te zien is dat de verdeling man-vrouw in de experimentele en controlegroep redelijk gelijk is voor ‘Brandveilig wonen’ en ‘Voorlichting over brand’. Deze verdeling is minder gelijk voor het voorlichtingsproduct ‘Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn’: in de experimentele groep zitten relatief meer mannen dan in de controlegroep. Bij een veldexperimentele opzet is echter zelden sprake van een ideale verdeling.
- De gemiddelde leeftijd van alle deelnemers is 60.1 jaar, met een jongste deelnemer van 18 en een oudste van 90. In de onderstaande tabel is de gemiddelde leeftijd van de deelnemers in jaren weergegeven per voorlichtingsproduct per groep:

	Brandveilig wonen	Algemene voorlichting	Voorlichting over brand	Totaal
Experimentele groep	59.6	64.5	55.3	59.7
Controlegroep	64.6	66.3	56.3	62.4
Totaal	62.1	65.4	55.7	60.1

Telefonische interviews

- Vanaf twee weken nadat de experimentele groep het voorlichtingsproduct had bijgewoond, zijn bij beide groepen telefonische interviews afgenomen. Bij deze interviews werd gebruik gemaakt van een vragenlijst (zie bijlage III). Deze vragenlijst is opgesteld in overleg met de VRBZO en meet zowel *brandveiligheidsbewustzijn* als *brandveilig gedrag*.
- Bij het ontwikkelen van de vragenlijst is uitgegaan van een drietal onderdelen, te weten:
 - Alarmering;
 - Ontvluchting;
 - Herkennen/signaleren van gevaren en risico's.

Metten brandveiligheidsbewustzijn

- De vragenlijst toetst kennis en bewustzijn van in ieder geval de drie voorgenoemde onderdelen (alarmering, ontvluchting en herkennen/signaleren van gevaren en risico's). Bijvoorbeeld: is men bekend met de gevaren van koolmonoxide, begrijpt men waarom het belangrijk is de CV-ketel frequent te laten controleren etc.

Metten brandveilig gedrag

- In overleg met VRBZO hebben we een gedragsmaat brandveilig gedrag opgesteld. Hierin hebben we belangrijk observeerbare gedragingen opgenomen die de voorlichtingsproducten moeten stimuleren (op in ieder geval de drie onderdelen alarmering, ontvluchting en herkennen/signaleren van gevaren en risico's). Bijvoorbeeld: heeft iemand brandmelders in huis, wordt de vluchtroute vrijgehouden etc. Deze gedragsmaat is geïncorporeerd in de vragenlijst.
- Omdat niet alle deelnemers hetzelfde aantal vragen kon beantwoorden (mensen zonder schoorsteen waren bijvoorbeeld in het nadeel – zij konden immers geen punten krijgen voor vragen over hun schoorsteen), hebben we een schaal gemaakt waarbij de scores van alle deelnemers vergelijkbaar zijn. Dit hebben we gedaan door voor elke deelnemer een maximaal haalbare score te berekenen. Vervolgens is ieders behaalde score gedeeld door zijn of haar persoonlijke maximumscore. Deze scores zijn weergegeven in de vorm van percentages, op een schaal van 1 tot 100.

Betrouwbaarheid

- We hebben de betrouwbaarheid van de meetschalen voor *brandveiligheidsbewustzijn*, *brandveilig gedrag* en *brandveiligheid totaal* getoetst. Als de betrouwbaarheid van een meetschaal hoog is, betekent dit dat de verschillende items van de schaal waarschijnlijk hetzelfde onderliggende construct meten.
- Uit de betrouwbaarheidsanalyse is gebleken dat de meetschalen *brandveilig gedrag*, *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal* betrouwbaar zijn. Dit betekent dat de items van de gedragschaal hetzelfde onderliggende

construct meten, namelijk *brandveilig gedrag*. Hetzelfde geldt voor de meetschaal *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal*.

Analyse

- Vervolgens hebben we gekeken of de groepen significant van elkaar verschillen op *brandveiligheidsbewustzijn*, *brandveilig gedrag* en *brandveiligheid totaal*. Om dit te controleren hebben we verschillende testen uitgevoerd met het data-analyse programma SPSS20:
 - Onafhankelijke t-toetsen zijn uitgevoerd om te testen of de experimentele en de controlegroepen significant verschillend scoorden op de drie voorlichtingsproducten. Deze test kijkt of het gemiddelde van een experimentele groep significant verschilt van het gemiddelde van de controlegroep. Voor elk voorlichtingsproduct is een aparte t-toets uitgevoerd voor *brandveilig gedrag*, *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal*.
 - Om te testen of de voorlichtingen effectiever zijn indien er een brand heeft plaatsgevonden, is er een multivariate ANOVA uitgevoerd. De gemiddeldes van drie verschillende groepen werden met elkaar vergeleken op *brandveilig gedrag*, *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal*. De volgende groepen die met elkaar zijn vergeleken:
 - Groep A: *zowel* voorlichting *als* recentelijk brand in de buurt;
 - Groep B: *wel* voorlichting, *niet* recentelijk brand in de buurt;
 - Groep C: *geen* voorlichting, *wel* recentelijk brand in de buurt.
 - Om de het effect van geslacht op *brandveilig gedrag*, *brandveiligheidsbewustzijn* en *brandveiligheid totaal* te meten, is ook een multivariate ANOVA uitgevoerd. Hierbij werd de informatie over het geslacht en over de experimentele of controlegroep meegenomen, waardoor vier groepen ontstaan:
 - Groep A: man en in experimentele groep;
 - Groep B: man en in controlegroep;
 - Groep C: vrouw en in experimentele groep;
 - Groep D: vrouw en in controlegroep.

Waarom geen nulmeting?

- Effectiviteit kan ook worden gemeten door een nulmeting te vergelijken met latere metingen. Bij een nulmeting wordt van het bewustzijn en gedrag gemeten *voordat* de voorlichtingsproducten zijn uitgevoerd/bijgewoond. Vervolgens wordt het bewustzijn en gedrag nogmaals gemeten wanneer de voorlichtingsproducten zijn bijgewoond.
- We hebben ervoor gekozen geen nulmeting uit te voeren, omdat het uitvoeren van de nulmeting het gedrag kan beïnvloeden. Door mensen vragen te stellen over brandveilig gedrag en -bewustzijn, kunnen het gedrag en het nadenken over brandveiligheid geactiveerd worden. Het verschil tussen de voor- en nulmeting kan dan niet met zekerheid worden toegewezen aan het voorlichtingsproduct.

Meten van interesse in brandveiligheid

- Het gevaar van het gebruik van twee verschillende groepen in plaats van een nulmeting, is dat de groepen verschillen op een andere variabele dan het wel of niet bijwonen van een voorlichting. In dit geval bestaat het risico dat de experimentele groep bovenmatig geïnteresseerd is in brandveiligheid. De hogere score is dan toe te wijzen aan hogere interesse en niet aan de voorlichtingen.
- Dit lijkt niet het geval te zijn. Op de vraag of deelnemers al eerder een voorlichting hadden bijgewoond, antwoordde zowel de helft van de controlegroep als de helft van de experimentele groep dat dit het geval was. De experimentele groep is dus niet vaker naar andere voorlichtingen geweest dan de controlegroep. Dit is een indicatie voor een gelijk niveau van betrokkenheid en motivatie voor de experimentele en de controlegroep.

4.2 Bijwonen voorlichtingsproducten

- Naast het uitvoeren van de interviews, hebben we de drie voorlichtingsproducten bijgewoond. Tijdens het bijwonen van de voorlichtingsproducten hebben we geobserveerd wat goed ging en wat beter kon.
- Daarnaast zijn we met mensen in gesprek gegaan over hun ervaringen met het voorlichtingsproduct: zowel met gebruikers van het voorlichtingsproducten als de aanbieders ervan. Door deze gesprekken verkregen wij extra inzicht in welke onderdelen van de voorlichtingsproducten effectief zijn en welke niet.

5 Literatuur

- Andreasen, A. R. (1970). Personalizing mail questionnaire correspondence. *The Public Opinion Quarterly*, 34(2), 273-277.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
- Beggs, J. J., Haines, V. A., & Hurlbert, J. S. (1996). Revisiting the Rural-Urban Contrast: Personal Networks in Nonmetropolitan and Metropolitan Settings. *Rural sociology*, 61(2), 306-325.
- Cole-Lewis, H., & Kershaw, T. (2010). Text messaging as a tool for behavior change in disease prevention and management. *Epidemiologic reviews*, 32(1), 56-69.
- Escalas, J. E. (2006). Self-referencing and persuasion: Narrative transportation versus analytical elaboration. *Journal of Consumer Research*, 33(4), 421-429.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Sage publications.
- Garner, R. (2005). Post-It Note Persuasion: A Sticky Influence. *Journal of Consumer Psychology*, 15(3), 230-237.
- Gollwitzer, P. M. (1999). Implementation intentions- Strong effects of simple plans. *American psychologist*, 54(7), 493.
- Lockwood, P., Jordan, C. H., & Kunda, Z. (2002). Motivation by positive or negative role models: regulatory focus determines who will best inspire us. *Journal of personality and social psychology*, 83(4), 854.
- Mayo, R., Schul, Y., & Burnstein, E. (2004). "I am not guilty" vs "I am innocent": Successful negation may depend on the schema used for its encoding. *Journal of Experimental Social Psychology*, 40(4), 433-449.
- Muijs, D., & Reynolds, D. (2017). *Effective teaching: Evidence and practice*. London: Sage.
- Murre, J. M., Janssen, S. M., Rouw, R., & Meeter, M. (2013). The rise and fall of immediate and delayed memory for verbal and visuospatial information from late childhood to late adulthood. *Acta Psychologica*, 142(1), 96-107.
- Peters, G. J. Y., Ruiter, R. A., & Kok, G. (2013). Threatening communication: a critical re-analysis and a revised meta-analytic test of fear appeal theory. *Health psychology review*, 7(1), 8-31.
- Pol, B., & Swankhuisen, C. (2013). *Nieuwe aanpak in overheidscommunicatie: mythen, misverstanden en mogelijkheden*. Bussum: Coutinho.
- Ruiter, R. A., Kessels, L. T., Peters, G. J. Y., & Kok, G. (2014). Sixty years of fear appeal research: Current state of the evidence. *International Journal of Psychology*, 49(2), 63-70.
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1973). Availability: A heuristic for judging frequency and probability. *Cognitive psychology*, 5(2), 207-232.
- Vollaard, B. (2014). *Beïnvloeding van inbraakpreventie. Een handreiking voor beleidsmakers*. Tilburg: Universiteit Tilburg en Centrum voor criminaliteitspreventie en veiligheid.
- Vollaard, B. (2010). Diefstal als nare verrassing – de gedragseconomie van diefstalpreventie. *TPEDigital*, 4, 49-60.

-
- Weinstein, N. D. (1989a). Optimistic biases about personal risks. *Science*, 246(4935), 1232-1234.
 - Weinstein, N. D. (1989b). Effects of personal experience on self-protective behavior. *Psychological Bulletin*, 105(1), 31-50.
 - Ziersch, A. M., Baum, F., Darmawan, I. G. N., Kavanagh, A. M., & Bentley, R. J. (2009). Social capital and health in rural and urban communities in South Australia. *Australian and New Zealand journal of public health*, 33(1), 7-16.

Bijlage II: Uitgebreide onderzoeksresultaten

- Om de verschillende vragen van de VRBZO te beantwoorden zijn er verschillende statistische testen uitgevoerd met het data-analyse programma SPSS20. In deze bijlage wordt de output van deze testen weergegeven.

Onafhankelijke t-toetsen

- Er zijn drie onafhankelijke t-toetsen uitgevoerd om te testen of de voorlichtingsproducten effectief zijn. Per voorlichtingsproduct is een t-toets uitgevoerd om te controleren of de experimentele en de controlegroepen significant verschillend scoorden op de schalen *brandveilig gedrag*, *brandveiligheidsbewustzijn* en *totale brandveiligheid*.

Brandveilig wonen

- Voor het voorlichtingsproduct 'Brandveilig wonen' staan in de onderstaande tabel de gemiddeldes (*M*) en standaarddeviatie (*SD*) per groep per schaal genoteerd:

		<i>M</i>	<i>SD</i>
Brandveilig gedrag	Experimentele groep	74.1	10.47
	Controlegroep	67.0	13.26
Brandveiligheidsbewustzijn	Experimentele groep	76.6	11.45
	Controlegroep	63.5	13.90
Totale brandveiligheid	Experimentele groep	75.4	8.71
	Controlegroep	64.9	11.83

- In de onderstaande tabel staan de t-waardes (*t*), de significantiewaardes (*p*) en de effectgroottes (*r*) per schaal weergegeven:

	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Brandveilig gedrag	-3.35	.001	.29
Brandveiligheidsbewustzijn	-5.79	.000	.46
Totale brandveiligheid	-5.73	.000	.46

Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn

- Voor het voorlichtingsproduct 'Algemene voorlichting brandveilig bewustzijn' staan in de onderstaande tabel de gemiddeldes (*M*) en standaardafwijkingen (*SD*) per groep per schaal genoteerd:

		<i>M</i>	<i>SD</i>
Brandveilig gedrag	Experimentele groep	68.3	11.49
	Controlegroep	62.4	12.16
Brandveiligheidsbewustzijn	Experimentele groep	70.0	14.40
	Controlegroep	61.9	15.63
Totale brandveiligheid	Experimentele groep	69.3	11.53
	Controlegroep	61.8	11.58

- In de onderstaande tabel staan de t-waardes (*t*), de significantiewaardes (*p*) en de effectgroottes (*r*) per schaal weergegeven:

	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Brandveilig gedrag	-2.81	.006	.24
Brandveiligheidsbewustzijn	-3.03	.003	.26
Totale brandveiligheid	-3.64	.000	.31

Voorlichting over brand

- Voor het voorlichtingsproduct 'Voorlichting over brand' staan in de onderstaande tabel de gemiddeldes (*M*) en standaardafwijkingen (*SD*) per groep per schaal genoteerd:

		<i>M</i>	<i>SD</i>
Brandveilig gedrag	Experimentele groep	68.4	13.50
	Controlegroep	61.4	12.14
Brandveiligheidsbewustzijn	Experimentele groep	73.8	12.83
	Controlegroep	59.3	12.45
Totale brandveiligheid	Experimentele groep	71.5	10.35
	Controlegroep	60.0	9.84

- In de onderstaande tabel staan de t-waardes (*t*), de significantiewaardes (*p*) en de effectgroottes (*r*) per schaal weergegeven:

	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Brandveilig gedrag	-3.06	.003	.26
Brandveiligheidsbewustzijn	-6.49	.000	.50
Totale brandveiligheid	-6.38	.000	.50

Multivariate ANOVA 'Voorlichting over brand'

- Een multivariate ANOVA is uitgevoerd om te testen of de 'Voorlichting over brand' effectiever is indien er net een brand heeft plaatsgevonden. De gemiddeldes van de verschillende groepen zijn met elkaar vergeleken op

brandveilig gedrag, brandveiligheidsbewustzijn en totale brandveiligheid. De groepen die met elkaar zijn vergeleken zijn:

- Groep A: *zowel* voorlichting *als* recentelijk brand in de buurt;
 - Groep B: *wel* voorlichting, *niet* recentelijk brand in de buurt;
 - Groep C: *geen* voorlichting, *wel* recentelijk brand in de buurt.
- In de onderstaande tabel staan de gemiddeldes (*M*) en standaardafwijkingen (*SD*) per groep per schaal genoteerd:

		<i>M</i>	<i>SD</i>
Brandveilig gedrag	Groep A	68.3	13.45
	Groep B	68.4	10.95
	Groep C	61.4	11.29
Brandveiligheidsbewustzijn	Groep A	73.1	14.07
	Groep B	70.1	13.10
	Groep C	59.7	12.84
Totale brandveiligheid	Groep A	71.0	11.34
	Groep B	69.3	10.39
	Groep C	60.3	9.63

- Uit de multivariate test (Pillai's Trace) blijkt dat er een significant verschil is tussen de drie groepen ($F = 7.08, p = .000$).
- Met een post-hoc test (Bonferroni) wordt verder uitgediept welk van de drie groepen onderling van elkaar verschillen. In de onderstaande tabel staan de verschillen tussen de gemiddeldes (*MD*) en de significantiewaardes (*p*) weergegeven:

		<i>MD</i>	<i>P</i>
Brandveilig gedrag	Groep A – Groep B	0.1	1.000
	Groep A – Groep C	6.9	.002
	Groep B – Groep C	7.0	.006
Brandveiligheidsbewustzijn	Groep A – Groep B	3.0	.649
	Groep A – Groep C	13.4	.000
	Groep B – Groep C	10.4	.000
Totale brandveiligheid	Groep A – Groep B	1.7	1.000
	Groep A – Groep C	10.7	.000
	Groep B – Groep C	9.0	.000

Multivariate ANOVA geslachtsverschillen

- Een multivariate ANOVA is uitgevoerd om het effect van geslacht op *brandveilig gedrag, brandveiligheidsbewustzijn* en *totale brandveiligheid* te meten. Hierbij werd de informatie over het geslacht en over de experimentele of controlegroep meegenomen, waardoor vier groepen ontstaan:
 - Groep A: man en in experimentele groep;
 - Groep B: man en in controlegroep;

- Groep C: vrouw en in experimentele groep;
- Groep D: vrouw en in controlegroep.
- In de onderstaande tabel staan de gemiddeldes (*M*) en standaardafwijkingen (*SD*) per groep per schaal genoteerd:

		<i>M</i>	<i>SD</i>
Brandveilig gedrag	Groep A	70.9	12.00
	Groep B	64.4	13.41
	Groep C	69.3	12.36
	Groep D	62.8	11.93
Brandveiligheidsbewustzijn	Groep A	75.3	12.34
	Groep B	65.5	13.84
	Groep C	70.7	13.92
	Groep D	57.4	13.20
Totale brandveiligheid	Groep A	73.4	10.02
	Groep B	64.9	11.54
	Groep C	70.0	11.00
	Groep D	59.4	10.24

- Uit de multivariate test (Pillai's Trace) blijkt dat er een significant hoofdeffect is van geslacht op *brandveiligheidsbewustzijn* ($F = 21.31, p = .000$) en *totale brandveiligheid* ($F = 16.19, p = .000$). Dit houdt in dat mannen gemiddeld significant hoger scoren dan vrouwen op deze schalen. Het verschil tussen mannen en vrouwen in score op brandveilig gedrag is niet significant. Dit betekent dat het kleine verschil in score op deze schaal mogelijk aan toeval kan worden toegeschreven.
- Er worden geen interactie-effecten gevonden tussen geslacht en conditie (experimentele groep versus controlegroep) op de drie schalen. Dit betekent dat het effect van de drie voorlichtingsproducten (op zowel *brandveilig gedrag*, *brandveiligheidsbewustzijn* en *totale brandveiligheid*) niet anders is voor mannelijke en vrouwelijke deelnemers. De voorlichtingsproducten zijn dus effectief ongeacht geslacht.

Betrouwbaarheid

- De verschillende meet- en subschalen zijn getest op betrouwbaarheid. Om dit te doen hebben we Cronbach's alfa uitgerekend voor de meetschalen *brandveilig gedrag*, *brandveiligheidsbewustzijn* en *totale brandveiligheid*.
- In onderstaande tabel staat de Chronbach's alfa (α) per schaal genoteerd.

	<i>Cronbach's α</i>
Brandveilig gedrag	.743
Brandveiligheidsbewustzijn	.559
Totale brandveiligheid	.769

Bijlage III: Vragenlijst

Algemeen

1. In wat voor soort woning woont u? (bijv. appartement, vrijstaand, rijtjeshuis...)
2. Hoeveel mensen telt uw huishouding?
3. Bent u: (Huseigenaar, Huurder: hoofbewoner, Huurder: anders, Inwoner: gezinslid, Inwoner: Partner)

Alarmering

4. Heeft u een huisnummerplaatje?
5. Op een schaal van 1 tot 5, hoe belangrijk vindt u het dat een huisnummer zichtbaar is vanaf de weg of stoep?
6. Waarom?
7. Wat kan u helpen om tijdig op de hoogte te zijn van brand in uw woning?
8. Is er een rookmelder aanwezig in uw huis?
9. Zo nee, waarom niet? (geen score)
10. Zo ja, waarom wel? (geen score)
11. Waar hangt de rookmelder (of rookmelders)? (Eventueel doorvragen)
12. Stel, een bevriend gezin verhuist naar een nieuw huis. Ze willen (in eerste instantie) één rookmelder ophangen, maar weten niet zo goed waar. Wat zou u hen adviseren over de locatie van de rookmelder?
13. Hoe kunt u controleren of een rookmelder werkt? Hoe dan?
14. Doet u dit ook?
15. Hoe vaak test u of uw rookmelder werkt?
16. Bent u ook bekend met koolmonoxide?
17. Kunt u mij vertellen wat het gevaar hiervan is?
18. Wat kan u helpen om tijdig op de hoogte te zijn van koolmonoxide in uw woning?
19. Is er een koolmonoxide-melder aanwezig in uw huis?
20. Zo nee, waarom niet? (geen score)
21. Zo ja, waarom wel? (geen score)
22. Zo ja, kunt u beschrijven waar deze zich bevinden?
23. Een vriend heeft een koolmonoxide-melder gekocht, maar weet niet waar hij deze moet ophangen. Wat zou u hem adviseren?
24. Hoe kunt u controleren of een koolmonoxide-melder werkt?
25. Doet u dit ook?
26. Hoe vaak test u of uw koolmonoxide-melder werkt?

Ontvluchting

27. Heeft u er wel eens over nagedacht wat u kunt doen wanneer er bij u thuis brand uitbreekt?
28. Heeft u met de mensen in uw huishouding besproken wat u kunt doen in deze situatie?
29. Heeft u hierover afspraken gemaakt?

30. Welke afspraken hebben jullie gemaakt?
31. Kunt u drie factoren noemen die er voor kunnen zorgen dat een vluchtroute moeilijker te gebruiken is? (Doorvragen als ze er in eerste instantie <3 noemen.)
32. Als er vannacht brand uit zou breken in uw woonkamer, is uw vluchtroute dan te gebruiken?
33. Bij nee: waarom niet? (geen score)
34. Draait u de voordeur op slot met een sleutel wanneer u gaat slapen? (geen score)
35. Zo ja, waar bewaart u die sleutel? Doet u dit altijd?
36. Vindt u dat het belangrijk is om uw sleutels op een vaste plek te bewaren? Waarom?

Herkennen/signaleren

37. Weet u waar uw gas-afsluiting zit?
38. Weet u waar uw elektra-afsluiting zit?
39. Als ik u nu zou vragen om uw gas af te sluiten, kunt u dan precies uitleggen wat u zou doen?
40. Als ik u nu zou vragen om uw elektra af te sluiten, kunt u dan precies uitleggen wat u zou doen?
41. Weet u waarmee de elektrische installatie van een huis beveiligd wordt?
42. Op een schaal van 1 tot 4; in hoeverre komt uw gedrag overeen met de volgende stelling: 'na gebruik van een elektrisch apparaat zet ik dit apparaat volledig uit'?
43. Heeft u een schoorsteen? (geen score)
44. Gebruikt u deze wel eens? (In zowel de winter en zomer? Geen score)
45. Hoe vaak laat u uw schoorsteen controleren/schoonmaken?
46. Vindt u het belangrijk dat uw schoorsteen wordt gecontroleerd en geveegd? Waarom?
47. Wanneer u een stekkerdoos of stopcontact gebruikt, bent u zich er dan van bewust dat deze overbelast kan raken?
48. Wat zijn de gevaren hierbij?
49. Hoe kunt u voorkomen dat een stekkerdoos of stopcontact overbelast raakt?
50. Is de ruimte rondom uw kooktoestel vrij van brandbare materialen?
51. Stelt u zich voor: u bent aan het koken. Nadat u boter in de pan heeft gedaan slaat de vlam in de pan. Wat zou u doen?
52. Op een schaal van 1 (helemaal niet) tot 5 (zeer waarschijnlijk); hoe waarschijnlijk is het dat u het fornuis altijd uitzet wanneer u de keuken verlaat?
53. Waarom doet u dit?
54. Heeft u een afzuigkap? (geen score)
55. Op een schaal van 1 tot 5; hoe waarschijnlijk is het dat u in de komende drie maanden de filters in uw afzuigkap vetvrij maakt?
56. Heeft u een CV-ketel? (geen score)
57. Zo ja, hoe vaak wordt die gecontroleerd door een vakman?
58. Waarom doet u dit?
59. Heeft u een geiser/gasboiler/gaskachel? (geen score)
60. Zo ja, hoe vaak wordt die gecontroleerd door een vakman?

61. Waarom doet u dit?
62. Is de directe omgeving rondom uw cv/geiser installatie vrij van brandbare materialen? U kunt hierbij denken aan hout, papier, karton, en veel stof.
63. Heeft u een droger? (geen score)
64. Op een schaal van 1 tot 5; hoe waarschijnlijk is het dat u de filter van de wasdroger na de volgende droogbeurt schoonmaakt?

Demografische gegevens

65. Geslacht
66. Leeftijd
67. Nationaliteit
68. Wat is uw hoogst genoten opleiding?
69. Heeft u in het verleden al eens voorlichting gehad over brandveiligheid?
70. Zo ja, welke?
71. Is er recentelijk een brand geweest in uw buurt?
72. Zo ja, wanneer?

Voor de conditie 'voorlichting na brand'

73. Heeft u de folder/brief ontvangen/gezien?
74. Bent u naar de voorlichting geweest?
75. Zo ja, waarom wel?
76. Zo nee, waarom niet?

Bijlage IV: Meetschalen

- Hieronder staat genoteerd: de vragen per schaal (*brandveilig gedrag* en *brandveiligheidsbewustzijn*) en de criteria aan de hand waarvan de punten zijn toebedeeld.
- De deelnemers konden maximaal 1 punt per vraag verdienen voor een goed antwoord, ook bij meerdere juiste antwoorden (voor het hebben van meerdere rookmelders in verschillende juiste locaties werd alsnog maar 1 punt toebedeeld). Bij foute antwoorden kreeg men 0 punten.
- Niet elke vraag was op iedereen van toepassing. Mensen die alleen wonen kunnen bijvoorbeeld geen afspraken maken met hun huishouden. Bij vergelijkbare vragen was dus ook altijd een 'niet van toepassing' optie.

Brandveilig gedrag

Vraag	Juiste antwoorden (punten)	Foute antwoorden (punten)
4 Huisnummerplaatje	Ja (1 punt)	Nee
8 Rookmelder	Ja (1 punt)	Nee
11 Locatie rookmelder	Centraal tussen de slaapkamers & hoog geplaatst (1 punt) In de vluchtweg (verkeersruimte naar de voordeur) vanuit de slaapkamer (1 punt) In de slaapkamer (0.5 punt)	Anders
14 Testen rookmelder	Ja (1 punt)	Nee
15 Frequentie testen rookmelder	1 keer per maand of meer (1 punt)	Anders
19 Koolmonoxidemelder	Ja (1 punt)	Nee
22 Locatie koolmonoxidemelder	Ongeveer 1,5 meter boven de grond aan de muur, 1-2 meter van verbrandingsapparaat (1 punt)	Anders
25 Testen koolmonoxidemelder	Ja (1 punt)	Nee
26 Frequentie testen koolmonoxidemelder	1 keer per maand of meer (1 punt)	Anders
28 Bespreken huishouding wat te doen bij brand	Ja (1 punt)	Nee
29 Afspraken met huishouding	Ja (1 punt)	Nee

30 Welke afspraken met huishouding	Juist aantal antwoorden: 1 (0.2 punt), 2 (0.4 punt), 3 (0.6 punt), 4 (0.8) of 5 (1 punt) Opties juiste antwoorden: <ul style="list-style-type: none"> - Veiligste en snelste vluchtroute - Ontmoetingplaats - Taakverdeling - Huissleutel - Alternatieve vluchtkamer (als vluchtroute is afgesloten) - Ander correct antwoord 	Geen afspraken Fout antwoord
32 Vluchtroute vannacht te gebruiken	Ja (1 punt)	Nee
35 Sleutel op vaste plek	Ja (1 punt)	Nee
42 Elektrisch apparaat uit na gebruik	2: Soms (0.33 punt) 3: Vaak (0.66 punt) 4: Altijd (1 punt)	1: nooit
45 Vegen/controleren schoorsteen	(Alleen bij gebruik in winter <i>of</i> zomer) Minstens 1 keer per jaar (1 punt) (Gebruik winter <i>en</i> zomer) Minstens 2 keer per jaar (rond zomer en winter) (1 punt)	Anders
50 Ruimte rondom kooktoestel vrij	Ja (1 punt)	Nee
52 Fornuis uit bij verlaten keuken tijdens koken	4 of 5 (zeer waarschijnlijk) (1 punt)	1 (zeer onwaarschijnlijk), 2 of 3
55 Afzuigkap filters vetvrij	4 of 5 (zeer waarschijnlijk) (1 punt)	1 (zeer onwaarschijnlijk), 2 of 3
57 Frequentie CV-ketel laten controleren	1 keer per jaar of meer (1 punt)	Anders
60 Frequentie geiser/gasboiler/gaskachel laten controleren	1 keer per jaar of meer (1 punt)	Anders

62 Directe omgeving rondom CV-ketel/geiser etc. vrij	Ja (1 punt)	Nee
64 Filters wasdroger schoonmaken	4 of 5 (zeer waarschijnlijk) (1 punt)	1 (zeer onwaarschijnlijk), 2 of 3

Brandveiligheidsbewustzijn

Vraag	Juiste antwoorden (punten)	Foute antwoorden (punten)
5 Belang zichtbaarheid huisnummer	4 of 5 (zeer belangrijk) (1 punt)	1 (niet belangrijk en bij ontbreken huisnummer), 2 of 3
6 Reden belang zichtbaarheid huisnummer	Brandveiligheid, hulpverlening of calamiteiten (1 punt)	Anders
7 Tijdig op de hoogte van brand	Rookmelder (1 punt) Hittemelder/thermische melder (0.5 punt)	Anders
12 Advies vrienden locatie rookmelder	Centraal tussen de slaapkamers & hoog geplaatst (1 punt)	Anders
13 Hoe controleren rookmelder	Testen: testknopje (1 punt)	Anders
16 Bekend met koolmonoxide	Ja (1 punt)	Nee
17 Gevaar koolmonoxide	Verstikking of vergiftiging (1 punt)	Anders
18 Tijdig op de hoogte van brand	Koolmonoxidemelder (1 punt)	Anders
23 Advies vrienden locatie koolmonoxidemelder	Ongeveer 1,5 meter boven de grond aan de muur, 1-2 meter van verbrandingsapparaat (1 punt)	Anders
24 Hoe controleren koolmonoxidemelder	Testen: testknopje (1 punt)	Anders
27 Nagedacht wat te doen bij brand	Ja (1 punt)	Nee
31 Drie factoren die vluchtroute bemoeilijken	Juist aantal antwoorden: 1 (0.33 punt), 2 (0.66 punt) of 3 (1 punt) Opties juiste antwoorden:	Ik weet het niet Fout antwoord

	<ul style="list-style-type: none"> - Donker - Paniek - Spullen in de weg - Ramen/deuren op slot - Ander correct antwoord 	
36 Belang sleutel op vaste plek	Ja: brandveilig, snel kunnen pakken bij brand (1 punt)	Ja: ander antwoord Nee
37 Locatie gas afsluiting	Ja (1 punt)	Nee
38 Locatie elektra afsluiting	Ja (1 punt)	Nee
39 Gas afsluiten	De hoofd gaskraan (hendel) in de meterkast een kwartslag draaien (1 punt) Anders: goed (1 punt)	Anders: fout
40 Elektra afsluiten	De hoofd schakelaar in de meterkast omzetten (1 punt) Anders: goed (1 punt)	Anders: fout
41 Beveiliging elektrische installatie huis	Ja: aardlekschakelaar/zekering (1 punt)	Ja: fout Nee
46 Belang vegen/controleren schoorsteen	Ja: goed antwoord (koolmonoxide vergiftiging en/of schoorsteenbrand)	Ja: fout Nee
47 Bewustzijn overbelasting stopcontact	Ja (1 punt)	Nee
48 Gevaren bij overbelasting stopcontact	Doorbranden (kortsluiten, overspannen, smelten van stekkers, stoppen doorslaan, brand) (1 punt)	Anders
49 Voorkomen overbelasting stopcontact	Niet over het maximale Watt. van stekkerdoos heen gaan (1 punt)	Anders
51 Vlam in de pan	Juist aantal antwoorden: 1 (0.25 punt), 2 (0.5 punt), 3 (0.75 punt) of 4 (1 punt) Opties juiste antwoorden: <ul style="list-style-type: none"> - Brandende pan afdekken met passende deksel/Blusdeken 	Ik weet het niet Fout antwoord

	<ul style="list-style-type: none"> - Afzuigkap uit - 20 minuten laten staan - Ander correct antwoord 	
53 Reden fornuis uit bij verlaten keuken tijdens koken	Brandveiligheid (1)	Anders
58 Reden CV-ketel laten controleren	Koolmonoxidevergiftiging én brandveiligheid (1 punt) Koolmonoxidevergiftiging of brandveiligheid (0.5 punt)	Anders
58 Reden geiser/gasboiler/gaskachel laten controleren	Koolmonoxidevergiftiging (1 punt)	Anders